

ליריקה מאופקת בצבעיה

מאת רות בלומרט

השכל, השולט כרגש. התנועה "יום נטרף כלילה", פרץ ועירבוב רגשות ותחומים ייתכנו רק באותו "רוח המעט" שנותר בין התחושות, בין הקווים המתמזגים של הראש – אופק, יום – לילה. תמונה חדה זו נמסרת במשפט שירי אחד בעל רחבות ונשימה אפית, וכל זה כשקשת הצבעים מוגבלת לשחור ולבן!

בשירים אחרים תופס מקום דומיננטי צבע אחר, חי יותר וכולל זאת גם הוא מאופק וכבוש (תרחי משמע) הנשלט על ידי המכחול ("המכחול" עמ' 5) ומוגבל למוחשי ואפילו ליום-יומי (פרחי מלפפונים, אגרטל, מי מלח), אך באורח חגיגי (מפה לכנה), המצוייר מעביר תמונה מורכבת חיה ומיניאטורית על אגרטל, ציור בתוך ציור, בתוך ציור, הטבע היום יומי והאמנות, הטבעי והמלאכותי, המכחול "הוא שמערכת את חיי עם חייך, על כן-ציירים ארעי". היופי, הכאב, ההתמזגות והומוניות בצבעים שקטים בתערובת אקזוטית כמעט של המזרח והמערב כחלחלות זכוכית חברון מלאה כועות לירוק הכבוש, לורדררות הבוקר ללובן המפה ואפילו לטעם המלח. מי המלח מזכירים לנו את הים הכחלחל-ירקוק, המעלה קצף כועות כזכוכית חברון של האגרטל.

אם-הורה-אחות רחמניה לחולה ("כשהירח נעלם" עמ' 18), מערכת היחסים נובעת בסטיכיות החיים וככאב החד שלהם: "הירח תמיד קטוע, חזור מאד", ומתנחמת במחזוריות הנצחית של הטבע, גאות ושפל. "כשהירח נעלם בסוף החדש / אין לארץ חרדה שלא ישוב אליה" (שם). הכל סובב, מחקן עצמו, שב ומתחבר. הכל בלתי-נמנע. האם רואה את ילדיה כשהם גדלים והולכים והיא "תפוח אדמה שהתרוקן ממצבוריו" (עמ' 19), אך יכולה "לקלוט קולות שבני תפוחי הרצים / רורים מחלב / מוצים זה מזה כנשיקות". האם רואה ומתנחמת. בחלקו האחרון של שירים נאה זה נמצאים כמה שירים שעניינם: ההווה הישראלי והטראומה היהודית-ערבית. ההווה הישראלי לא התאושש ועודנו כואב את העבר: "אנחנו" (23). חמוטל כריוסף ואומרת בשיר זה "הנה מוטלות / עלינו בשנת אלף השע מאות ושמונים, בערב שבת, / כשאנחנו מנסים לשיר את השירים הרוסיים / והקולות נפרמים". בשורות אלה אתה מוצא איזכורים להשקפת עולם קודמת של "אנחנו", תמימה ואחראית עד מוות שחלפה. הקולות הנפרמים הם שוב, אוקסימורון, שנמשך מאיזכור הבגדים (הצנע, החכילות מאמריקה, הבגדים הזרים כתחפושות), קולות הכאב של "אנחנו" "הנמסים כשלג". כשתדלים לחוש כגוף אחד, כששוב אין יכולים אפילו לשיר יחד.

כש"ע מהחמרנות הישראלית העכשווית מובע בשיר קצרצר "פרות כסף" (עמ' 30).
פקידת בנק עם צפרנים מזהירות
על צוארה חי מזהב רובץ
תנוכי אונייה מצמיחים פרות כסף
ופיה מדבר אלי באותה עברית
מדבקת על הכרזה המאשרת שמאחוריה, על הקיר.

השירים בעלי ההיגד הפוליטי רואים, מחד, את "הפליט" (עמ' 25), ומאידך – את היהודי ו"פלשתיין" (עמ' 29). הדואליות והאמביוואלנטיות אינן מכהות את הכאב שבהבנה "במטה הצרה והקשה הזאת / האם כאת לדעת אותי, יא חכיבי / או לנפץ את ראשי ואת ראש עוללי אל הכותל?"

המעברים בין הנושאים השיריים השונים הם עדינים, אף שכל הספר הוא חטיבה אחת, ואסופת שירים זו משקפת עולם עשיר, אנין-דעת ורגיש, המייצג היטב, בדיוק וברטט זהיר, את המשוורת חמוטל כר-יוסף.

חמוטל כריוסף, רק הירוק, שירים
(הוצאת הקיבוץ המאוחד, 31 עמודים.)

ספרה האחרון של חמוטל כריוסף, "רק הירוק, שירים", מורכב ממהירות שיריות אחדות ועובר במישור הזמנים מן הרגע, ההווה, לעבר הלא רחוק וביטוי כאכזרי, לעתיד שהציפיה אליו מלווה מועקה כבדה, וכמישור האישי עוברים השירים מחוויות אשה רגישה המודעת היטב לעצמה, ועם זאת מוכנה להישף לחוויות של אמהות, כאב הפרדה וההינתקות מן הילדים הגדלים, ותמידות השכול על אברן האה, עד לצער פרידה מן החיים.

לרוב מעמידים השירים תמונה מיניאטורית, שכל כך הרבה מקופל ודחוס בה. התווייה הרוטטת מרומזת והציור משורטט כדרייקנות המעידה על תפיסה לירית מושלמת, כמו התמונה כשחור לבן "ברוח המעט" (עמ' 6):

ברוח המעט שבין צעקות היום למבושות הלילה
כשהגוף נהיה שטח לבן ושחור
אפק חמור ורך
מאזן את ראשי על כתפי
יום נטרף כלילה.

התמונה כצילום שחור-לבן, מתחדדת בקו האופק, הנמתח מן הכתפיים, ומבליט את הראש. הראש הוא סינקדוכה המקשרת את "צעקות היום למבושות הלילה" שהם כשלעצמם אוקסימורונים מעניינים ודקים, היום "צועק" הלילה בוש הריהו "שחור". קו האופק הוא "חמור ורך" (איכות הציור ואיכות הרגש המוקנה לו), ונוסף לכך גם "מאזן" בין הנגודים: את הראש על הכתפים (איכות הפורטרט המאוזן היטב בתמונה, איכות התחושה), כלומר שליטה מאקסימאלית, המביאה לאיפוק ולצמצום. הראש יכול לצעוק ולחוש בושה, הוא גם מכשיר

